

in einem Grab gefundenen Münze — aus der Árpádenzeit.

2. Der Erfolg unserer Arbeit war am VIII. Fundort: Eine Grube mit Vinčaer-, eine mit aeneolithischem, eine mit dem der Péceler Kultur angehören-

den, zwei mit bronzeitlichen, drei mit mittelalterlichem Material, dann ein zerstörtes Hockergrab und ein Grab aus der Völkerwanderungszeit.

Dr. József Korek.

Ásatás a zentai Paphalmon és környékén.

A Régiségtudományi Intézet 1943. szeptember 2—25-ig ásatásokat végzett a Zenta város határában lévő Paphalmon. A Paphalom állomás mellett fekvő plébániai szőlőskert mögött kiemelkedő halmon egy Árpád-kori templom és a hozzátartozó temető került felszínre, míg a Paphalomtól délre eső, szomszédos, alacsonyabb halmon egy kora-Árpád-kori temető részbeni feltárását sikerült elvégezni; a két temető között viszont nagykiterjedésű jazig telep nyomait lehetett megállapítani.

A feltárt templom homlokfala megközelítően nyugatnak, a szentély ennek megfelelően keletnek nézett. A templom teljes belső tengelyének hossza 16,2 m, ebből a szentélyre 7 m esik. A nagyjából félköralakú szentély legnagyobb belső szélessége 4,3 m. A szentély falai derékszögű megtörés után csatlakoznak a főfalakhoz. E csatlakozásnál a templom hajójának szélessége 6,2 m. A falak párhuzamossága folytán ez a szélesség végig megmarad.

Nagy fontossága van annak a ténynek, hogy a főfalak tengelyében 8,5 m hosszú, 2,5 m széles, 1,84 m mély altemplom helyezkedett el. Az Alföldön ebben a tekintetben egyedül áll templomunk. Az oldalfalokhoz jobbról és balról 2—2, a homlokfalhoz szintén 2 támpillér csatlakozott, míg az apsis 2 támpillérének létezésére csak dögölt földréteg mutatott. A szentély északi falához, tehát az evangéliumi oldalhoz kapcsolódott a téglalapalakú sekrestye,

amelynek belső oldalai 3, illetve 3,9 m hosszúak voltak.

A feltárás alkalmával a főfalak 2—3 sor terméskő magasságában mindkét oldalon előkerültek; a homlokfalat és a szentély nagy részét, valamint a sekrestyét csak ledöngölt sárgaföld jelezte.

Az alaprajzi beosztás és a templom mellett fekvő temető leletanyaga alapján arra lehet következtetni, hogy az Árpádkorban — még a tatárjárás előtt — eredetileg román stílusú templom épült a Paphalmon, amely később, feltehetőleg az Anjoukorban, a régi alaprajz megtartásával gót stílusban épült újjá. A gótika ízlésének megfelelően építették hozzá a támpilléreket. A gót stílus nyomait mutatják az ásatások alkalmával előkerült faragott bordatéglák is.

A templomot nagykiterjedésű temető vette körül, amelyből 175 sírt teljesen feltárva. A halottakat egyes sírokban, hanyattfekvő helyzetben temették el. A kezeket az esetek nagy többségében összekulcsolták. Koporsós és téglasírok is kerültek elő. A csontvázak irányítása nyugat-keleti, fejjel nyugatnak, hogy az arc kelet felé nézhesen. A szegényes mellékletek között hajkarikákat, gyűrűket, érmekeket, ruházati tartozékokat és ékszereket találtunk.

A Paphalomtól félreeső, szomszédos halom keleti oldalán egy kora-Árpád-kori temető 18 sírját tártuk fel. A ha-

lom többi részét technikai okokból az idén megásni nem lehetett. Itt is halántékkarikák, gyűrűk, érmek és gyöngyök feküdtek a koporsó nélkül eltemetett csontvázak mellett, amelyek irányítása egyező volt az előbbi temető csontvázaival.

A két halom közötti területen nagy jüzig lakótelep nyomai mutatkoztak. E

helyen egyelőre meg kellett elégednünk két lakóház feltárásával.

A mindhárom helyen észlelt megfigyelések és az előkerült leletanyag feldolgozása folyamatban van s részletesebb eredményeket csak e munka elvégzése után közölhetünk.

*Dr. Foltiny István,
dr. Korek József.*

Ausgrabungen in Zenta-Paphalom und in dessen Umgebung.

Das Archaeologische Institut legte in Paphalom bei Zenta eine Kirche der Árpádenzeit und das derselben angehörende Gräberfeld frei.

Die Stirnwand der Kirche schaute annähernd nach Westen, ihr Sanktuarium nach Osten. Die Länge der Kirchenachse macht 16.2 m aus, woraus 7 m auf das Sanktuarium fällt. Die grösste Breite des im grossen und ganzen halbkreisförmigen Sanktuariums ist 4.3 m. Die Mauern des Sanktuariums schliessen sich nach einer rechteckigen Biegung zu den Hauptmauern. Bei der Biegung ist die Breite des Kirchenschiffes 6.2 m. In der Achse der Hauptmauer befand sich eine 8.5 m lange, 2.5 m breite und 1.84 m tiefe Unterkirche. Unsere Kirche steht in dieser Hinsicht in der Tiefebene allein. Je zwei Stützmauern schliessen sich rechts und links zu den Seitenmauern und zu der Stirnwand. Auf das Bestehen der beiden Stützmauern der Apsis weist nur die gestampfte Gelberde hin. Die ziegelformähnliche Sakristei schloss sich der Evangeliumseite des Sanktuariums an, deren Mauern von innen 3, beziehungsweise 3.9 m lang sind.

Man kann nach der Grundrisseinteilung und nach dem Fundmaterial des neben der Kirche liegenden Gräberfeldes darauf schliessen, dass die Kirche im Rundbogenstyl in der Árpádenzeit

gebaut und später — annehmbar in der Zeit der Anjou-Könige — mit Beibehalten des alten Fundaments in gotischem Styl neugebaut wurde. Dies beweisen die auf den gotischen Styl kennzeichnenden Stützmauern und die beim Ausgraben gefundenen geschnittenen Ziegel.

Von den um die Kirche liegenden Gräbern gruben wir 175 auf. Es gab darunter Bestattungen in Sarg und auch Ziegelgräber. Man legte die Leichen an den Rücken mit dem Kopf nach Westen. Unter den Beigaben kommen Schläfenringe, Ringe, Münzen, Kleiderschmücke und andere Zierstücke vor.

Südlich vom Paphalom, am benachbarten Hügel, gruben wir 18 Gräber eines frühárpádenzeitlichen Gräberfeldes auf. Auch hier lagen Schläfenringe, Ringe, Münzen und Perlen neben den — ohne Sarg begrabenen — Skeletten, deren Richtung der der oben erwähnten Gräberfelde gleich war.

Wir mussten uns in der grossen jazygischen Ansiedlung zwischen den beiden Hügeln mit dem Ausgraben von zwei Wohnhäusern begnügen.

Genauere Ergebnisse teilen wir nur nach der Aufarbeitung des Fundmaterials mit.

*Dr. István Foltiny
Dr. József Korek.*